

בס"ד, י' ניסן התשפ"ו

מנחות ע"ו – שיפה, בעיטה ומספר החלות, ותהליך הפקת סולת נקיה

שאלות:

1. שמשון סיים את נזירותו כמה חלות הוא צריך להביא עם האיל שלו?

פעולות ה'שיפה' וה'בעיטה' ומספר החלות במנחות

המשנה אומרת שכל המנחות צריכות לעבור שלוש מאות פעמים "שיפה" (שפשוף של גרגרי החיטים בידיים) וחמש מאות פעמים "בעיטה" (לתת אגרופים לחיטים).

○ מחלוקת התנאים: **תנא קמא** אומר שהפעולות האלה נעשות בחיטים עצמן לפני הטחינה כדי להסיר את הקליפה. **רבי יוסי** אומר שהן נעשות בבצק בזמן הלישה. הגמרא מביאה ברייתא שמבהירה ש**רבי יוסי** חולק לגמרי על **תנא קמא** וסובר שעושים אותן רק בבצק ולא בחיטים.

○ הסדר היה: שף פעם אחת ובוטט פעמיים, שף פעמיים ובוטט שלוש פעמים. ככה חוזרים על הפעולה עד שמגיעים למניין המדויק.

○ **רבי ירמיה שאל**: האם "שיפה" אחת נחשבת רק הולכת היד והבאתה חזרה, או שכל כיוון (הולכה לבד או הבאה לבד) נחשב כשיפה נפרדת? השאלה נשארה ללא פתרון (תיקו).

המשנה והגמרא דנות במספר החלות שיוצאות מכל עשרון סולת במנחות השונות לדעת **רבי יהודה** ולדעת **רבי מאיר**:

○ לדעת **רבי יהודה**: כל המנחות באות עשר חלות מכל עשרון. יוצאות מן הכלל הן לחם הפנים וחביתיה כהן גדול שבאות שתיים עשרה חלות.

▪ לגבי לחם הפנים זה כתוב במפורש בפסוק. לגבי חביתיה כהן גדול לומדים "גזירה שווה" מהמילה "חוק" שנאמרה גם בלחם הפנים וגם בחביתיהן.

▪ הלימוד לשאר המנחות: הגמרא שואלת למה שאר המנחות באות רק עשר חלות? ועונה ש**רבי יהודה** לומד את זה מתודה (שבאה עשר).

▪ הגמרא שואלת, אם כבר למדנו בגזירה שווה שחביתיה כהן גדול הם שתיים עשרה, למה לא נלמד עכשיו מהם ב"בניין אב" לכל שאר המנחות? הרי שאר המנחות דומות יותר למנחת החביתין מאשר למנחת תודה: בשתייהן יש לבונה, שתייהן באות רק מצה, ושתייהן באות בגלל עצמן ולא כקרבן נלווה.

ומתרצת ש**רבי יהודה** מעדיף ללמוד מנחת הדיוט ממנחת הדיוט אחר (תודה), ולא ללמוד מנחת הדיוט ממנחת כהן גדול או ממנחת ציבור (חביתיהן ולחם הפנים).

○ לדעת **רבי מאיר**: כל המנחות באות שתיים עשרה חלות. יוצאות מן הכלל הן מנחת תודה ומנחת נזיר שבאות עשר חלות.

▪ **רבי מאיר** סובר שעדיף ללמוד מלחם הפנים (או ממנחת חביתיהן, אם דבר שלמד בגזירה שווה חוזר ומלמד בבניין אב) בגלל ששאר המנחות הן "קדשי קדשים" כמותן, בניגוד לתודה שהיא "קדשים קלים".

- החריגים: מנחת תודה ונזיר שבאות עם עשר חלות כמו שהגמרא תלמד בדף הבא (לומדים בדף הבא מהמילה "תרומה" שכתובה בתודה, כמו בתרומת מעשר שבאה באחד מעשרה). מנחת הנזיר גם באה עם עשר חלות (בגלל שהמילים "תודת שלמיו" שנאמרו בקרבן תודה כוללות גם את שלמי הנזיר ומשוות אותם לדין התודה).

2. גדליה הביא 4 חלות לקרבן התודה שלו, הקרבן כשר?

מנחת תודה ומאפה בפחות מהמספר הנדרש

- **רב טובי בר קיסנא** אמר בשם **שמואל** שאם אדם את לחמי התודה כארבע חלות גדולות בלבד, חלה אחת במקום עשר לכל אחד מארבעת הסוגים שבאים בתודה: חמץ, חלות מצה, רקיקי מצה ורבוכה. הוא יצא ידי חובתו.
- הגמרא **שואלת**: הרי צריך להביא ארבעים לחמים בתודה? הגמרא **עונה**: שהבאת ארבעים לחמים היא רק למצווה, אבל היא לא מעכבת את הקרבן אם לא עשו ככה.
- הגמרא **שואלת** איך אפשר להפריש את התרומה לכהן במקרה כזה? הרי התורה מחייבת לתת לכהן לחם אחד שלם מכל סוג (אחד מעשרה), ואם יש רק לחם אחד מכל סוג, אי אפשר לתת לכהן חתיכה פרוסה; התורה אמרה: "אֶחָד מִכֹּל קֶרְבַּן תְּרוּמָה לְדָ" – וזה אומר שצריך לתת לחם שלם ולא פרוס.
- הגמרא **מתרצת** שמפרישים את החלק המיועד לכהן עוד בזמן הלישה, כשהלחם הוא עדיין עיסה, וככה הלחם שנשאר לבעלים אחרי האפייה נחשב שלם.
- הגמרא **מקשה** מבריייתא שאומרת שהמספר (עשר חלות לכל סוג) מעכב גם בתודה וגם בנזיר. הגמרא **מתרצת** ש**שמואל** סובר כמו **תנא קמא** בבריייתא אחרת, שאומר שרק בלחם הפנים וחביתין מספר החלות מעכב, אבל בתודה ובנזיר המספר לא מעכב.
- **רב הונא אמר** שאם אדם מנחת מאפה תנור כחלה אחת גדולה במקום עשר – הוא יצא ידי חובה. הוא לומד את זה מהפסוק שבו המילה "מצת" כתובה בכתיב חסר (בלי האות ו'), כאילו כתוב מצה אחת.
- **רב פפא מקשה** על הלימוד הזה: כי אם הסיבה שהדבר כשר היא רק הכתיב החסר, אז בלחמי תודה שבהם המילה "מצות" כתובה בכתיב מלא זה לא אמור להיות כשר. אבל ראינו ש**שמואל** התיר חלה אחת גם בתודה למרות הכתיב המלא. לכן הגמרא מסכמת שהשיטה של **שמואל** חולקת על הלימוד של **רב הונא**.

3. אביגדור הגזבר רוצה לקנות סולת מוכנה לקרבן העומר זה מותר?

יחס ברוטו-נטו בהפקת עשרון

- המשנה מפרטת את כמות התבואה שממנה היו מפיקים את הקמח (הסולת) לכל מנחה:
- **העומר**: היו מביאים עשרון אחד של סולת מתוך שלוש סאים של שעורים.
  - **שתי הלחם**: היו מביאים שני עשרונים של סולת (עשרון אחד לכל לחם) מתוך שלוש סאים של חיטים.
  - **לחם הפנים**: היו מביאים עשרים וארבעה עשרונים של סולת (שני עשרונים לכל חלה) מתוך עשרים וארבע סאים של חיטים. יחס של עשרון לכל סאה.

הגמרא מסבירה את ההבדלים בכמויות:

- **בעומר:** צריך כמות גדולה של תבואה (3 סאים בשביל להוציא עשרון אחד) בגלל שהעומר בא משעורים, שיש בהן הרבה סובין, ובגלל שהוא בא מהיבול החדש שעדיין לא יבש לגמרי וצריך ניפוי רב כדי להגיע לסולת נקיה ומובחרת.
  - **בשתי הלחם:** אמנם גם הן באות מהיבול החדש, אבל כיוון שהן באות מחיטים (שהן איכותיות יותר מהשעורים), מספיקות שלוש סאים בשביל להוציא שני עשרונים.
  - **בלחם הפנים:** מספיקה סאה אחת של חיטים בשביל להוציא עשרון אחד של סולת, בגלל שלחם הפנים בא מחיטים ישנות ואיכותיות שכבר התייבשו ואין בהן הרבה סובין.
- הברייתא אומרת שאם שינו את מידת העשרון (כמות הקמח הסופית) – בין אם הוסיפו ובין אם החסירו – המנחה פסולה. אבל אם שינו את כמות הסאים (כמות הגרגרים ההתחלתית שממנה טחנו), למשל אם הביאו עשרון לעומר מארבע סאים במקום משלוש – המנחה כשרה. המשנה השניה בעמוד מביאה עוד הבדל בין העומר, שתי הלחם ולחם הפנים:
- שהעומר** היה מנופה בשלוש עשרה נפות, **שתי הלחם** בשתיים עשרה, ו**לחם הפנים** באחת עשרה. **רבי שמעון** אומר שלא היה להן מספר קבוע (קצבה), אלא היו מנפים כמה שצריך עד שהסולת תהיה נקייה לגמרי. הוא לומד את זה מהפסוק: "וְלִקְחֶתָּ סֶלֶת וְאֶפֶיֶת אֹתָהּ", שמשמעו שהיא צריכה להיות סולת מנופה וברורה כבר בשעת הלקיחה.
- הגמרא מפרטת את תהליך הניפוי, שבו מבררים את הסולת מהסובין שהם גסים ממנה, ומהקמח שהוא דק ממנה, לסירוגין כדי לקבל רק את הסולת הנקיה:
- **תהליך הניפוי: תנא קמא** בברייתא מסביר שהיו מנפים בשתי נפות דקה ואז גסה לסירוגין, כדי להפריד את הסולת המובחרת מהאבק ומהסובין. **רבי שמעון בן אלעזר** אומר שהיו שלוש עשרה נפות במקדש שהיו מונחות אחת מעל השנייה; הנפה העליונה (שהייתה הגסה ביותר) עוצרת את הסובין, והתחתונה (הדקה ביותר) מפרידה את הקמח הכי דק, ומוציאה את הסולת הנקייה.
  - הברייתא לומדת מהמילה "וְלִקְחֶתָּ" שמותר לקנות ללחם הפנים חיטים מהשוק ולטחון אותן בבית המקדש, במקום לקנות סולת מוכנה שהיא יקרה יותר. מהמילה "אֹתָהּ" לומדים שההיתר הזה נאמר רק לגבי לחם הפנים ולא לגבי שאר המנחות.
  - הסיבה שהתורה הקלה דווקא בלחם הפנים היא כי הוא מגיע בכמות גדולה מאוד (עשרים וארבעה עשרונים בכל שבוע), ולכן ההפרש במחיר משמעותי. **רבי אלעזר** אומר שהתורה חסה על הממון של ישראל, ולומדים את זה מהפסוק: "וְהִשְׁקִיֵת אֶת־הָעֵדָה וְאֶת־בְּעִירָם", שד' דאג בנס המים במדבר להשקות לא רק את האנשים אלא גם את הבהמות שלהם. בשאר המנחות, שהן באות בכמות קטנה ולא באופן קבוע, צריך להביא סולת מנופה ומוכנה.

הדרן עלך אלו מנחות נקמצות

בסוף הדף המשנה החדשה מתחילה לתאר את כמות החלות של קרבן התודה.